

Sincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Gelişimine Yönelik Bir İnceleme

Aishan ZULIPIYAMU

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
zulpiye.hasan@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Şevki ULAMA

Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi
Turizm İşletmeciliği Bölümü
ulama@sakarya.edu.tr

Prof. Dr. Said KINGİR

Bartın Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
skingir@bartin.edu.tr

Özet: Turizm, kişilerin değişik yerleri ziyaret ederek, farklı amaçlarla yaptıkları faaliyetleri kapsayan bir etkinliktir. Ülkeler son yıllarda önemli adımlar attıkları turizm alanında büyük ilerlemeler kat etmektedir. Sincan Uygur Özerk Bölgesi de Çin Halk Cumhuriyeti'nin bir bölümü olması ve bu devletin atmış olduğu adımlar neticesinde, turizm gelişimi hususunda önemli bir mesafe kaydetmiştir. Son zamanlarda yapılan ve ileride yapılacak olan birçok kalkınma planları ve projeleri yardımıyla, hedeflere ulaşarak bölgenin ilerlemesi amaçlanmaktadır. Bu çalışma Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizm gelişimini inceleyerek, mevcut durumu ve gelecek hedeflerine yönelik planlamaları analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, ikincil verilerin derlenmesi yoluyla turizm açısından henüz keşfedilmemiş olan bölgenin turizm gelişim dinamikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Turizm kalkınma planları, Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Çin.

A Study on Tourism Development of Xinjiang Uygur Autonomous Region

Abstract: Tourism is an activity of those different places for different purposes including the activities of people visit. Countries that really has taken important steps to cover progress in tourism in recent years. As result of these steps that government has taken regarding the development of tourism, Xinjiang Uygur Autonomous Region which is a part of the People's Republic of China, acquired

a better position for tourism. Many development plans and projects which are intended to be held for future progress in reaching the goals recently. This study aims to examine tourism development of Xinjiang Uyghur Autonomous Region and analyze the current situation and plans for future goals. In this context, through the compilation of secondary data, it is tried to reveal the dynamics of tourism development of the region which is still relatively unexplored.

Keywords: *Tourism development plans, Xinjiang Uyghur Autonomous Region, China.*

Giriş

Turizm; bireylerin dinlenmesi, eğlenmesi, meraklarını giderebilmesi, yeni yerler ve kültürleri tanınması için yapılan gezi etkinliklerini kapsamaktadır. Bu gezi etkinlikleri esnasında kişiler bir bölge ya da bir ülkeyi ziyaret ederken, o bölgenin ekonomik açıdan kalkınmasını sağlar. Turistler de bu etkinlik ile kültürel açıdan gelişir ve ufuklarını genişletir. Ülkeler bu kapsamda bireylerin turistik ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilmeye yönelik planlar ve projeler oluşturmaya çalışırlar ve bu sayede gelişim ve yenilenme sürekli hale gelir.

Çin Halk Cumhuriyeti (Çin), dev bir nüfusa ve çok geniş topraklara sahiptir. Sincan Uygur Özerk Bölgesi de Çin'in özerk bölgelerinden birisidir. Bölge tarihsel geçmişi ve kültürel zenginliğine ilave olarak gelişen teknolojiden yararlanmak ve çağın gelişmelerine ayak uydurmak suretiyle önemli bir turizm alanı haline gelme potansiyeline sahiptir.

Dünyanın en kalabalık nüfusa sahip ülkesi olan Çin, sahip olduğu kadim medeniyet mirası, bünyesinde barındırdığı 56 farklı milletin kendilerine özgü gelenekleri, çeşitli törenleri, bayramları, tarihi şehirleri, yüksek dağları, uçsuz bucaksız çölleri ve batıya nazaran ilginç kültürü ile turistleri kendine çekmektedir. Dünya turizm hareketlerinden daha yüksek oranda yararlanma amacıyla olan Çin bu alanda yatırımlar yapmaktadır. Çin ekonomisinin sürekli olarak gelişmesi neticesinde, turizme tahsis edilebilecek finansal kaynakların miktarı da aynı ölçüde artmaktadır. Böylece turistler için yeni imkânların sağlanması mümkün olabilmektedir. Teknolojinin sunduğu gelişmelerden en üst düzeyde yararlanarak turistlere yönelik yeni tesislerin inşa edilmesi ve mevcut tesislerin günün şartlarına uygun hale getirilmesi, Çin turizminin gelişmesi açısından önem taşımaktadır. Turizmin gelişmesiyle Çin ekonomisi çeşitlendirilebilecek ve uluslararası alanda tanınırlığı artacaktır.

Çin turizminin gelişmesi ülke içindeki çeşitli bölgeleri de etkileyecektir. Çin'in bir bölümü olan Sincan Uygur Özerk Bölgesi çok eski bir geçmişe sahip olan ve geçmişinin verdiği kültürel zenginliklerle beraber doğal güzellikleriyle insanları cezbeden bir özelliğe sahiptir. Tarih boyunca en büyük medeniyet

merkezlerinden birini teşkil eden; Çin, Hint, İran, Yunan ve Türk medeniyetleri arasında köprü işlevi gören, ipek yolunun odak noktasında yer alan, doğal ve kültürel zenginliklere sahip olan Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizminin Çin turizminin gelişiminden nasıl pay alacağı bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Sincan Uygur Özerk Bölgesi son yıllarda bir kültür ve turizm destinasyonu olarak gelişme göstermektedir. Bölge benzersiz özellikleri ve çevresiyle etkileşimi sayesinde hem kendine has bir yapıya sahiptir hem de değişen dünyaya ayak uydurmaktadır. Teknolojik gelişimin süreklilik gösterdiği günümüz dünyasında, hem eski mimarinin ve doğal yapının korunabildiği hem de hala eski kültürlere sadık kalabilen bu bölge, ayrıca teknolojik gelişmelerden de yararlanmaktadır. Yeni ve eskinin bir arada görülebildiği bölgenin ekonomik açıdan gelişmesi sayesinde, turizm zenginlikleri açısından gerekli adımlar atılabilmekte ve bu böylece birçok farklı turizm etkinliklerinin gerçekleştirilmesi mümkün olmaktadır.

1. Sincan Uygur Özerk Bölgesi Hakkında Genel Bilgiler

Sincan Uygur Özerk Bölgesindeki gelişmeleri anlayabilmek için Çin'de yaşanan gelişmeleri gözden geçirmek gerekmektedir. Çin yüzölçümü itibariyle dünyada üçüncü sırada gelmektedir ve nüfus itibariyle en kalabalık ülkedir. Kuzeyinde Moğolistan, kuzey doğusunda Rusya ve Kuzey Kore, doğusunda Sarı Deniz ve Doğu Çin Denizi, güney doğusunda Güney Çin Denizi, güneyde Vietnam, Laos, Birmanya, Hindistan, Bhutan ve Nepal, güney batıda Pakistan, Afganistan, Tacikistan, Kırgızistan ve Kazakistan ile çevrilidir.

Çok eski bir tarih geçmişine sahip olan ülkeyi M.Ö 1450 yıllarında yöneten ilk hanedan olarak Hya ve Şang sülaleleri bilinmektedir. Eski devirlere ait yapılan araştırmalar Çin hakkında devamlı yeni bilgiler vermektedir. Çok eski çağlardan beri birçok toplumla iç içe yaşamış olan Çin kültürü diğer kültürlerle sürekli etkileşim içinde bulunmuştur (Wilkinson, 2000, s.132). Bu etkileşim sadece kültürel bir iletişim olarak kalmamış ekonomik ve diğer alanlarda da etkisini göstermiştir. Tarihten günümüze uzanan süre içinde Çin, dev nüfusu ve etkilerini bugüne kadar taşıyan farklı uygarlık yapısıyla, ilgi çeken bir ülke olmuştur.

Özellikle 1600'lü yıllara kadar Çin'in dünyanın diğer kısımlarına nazaran oldukça ileri olduğu kabul edilmektedir. 1600'lü yıllardan sonra batıda sanayileşme hareketlerinin başlaması, teknolojik gelişmeler, deniz aşırı ticaretin batıların kontrolüne geçmesi ve bu kontrol çatışmasında ülkenin bazı topraklarını kaybetmesi, İngiltere, Japonya, SSCB ve son olarak A.B.D. gibi büyük güçlerin dünya ekonomisi ve siyasetinde etkin duruma geçmesi Çin'in önemini azaltmıştır. Diğer yandan 20. yy. sonu ve 21. yy. başlarında dünya ekonomisi ve siyasetinde yeni gelişmeler meydana gelmiştir. İşte bu

gelişmelerle birlikte Çin sahip olduğu tarihi, kültürel ve sosyo-ekonomik potansiyelini harekete geçirebilen bir ülke olarak yeniden yükselişe geçmiştir (Chen ve Cheng, 2007, s.184).

Ülkede 1979 yılına kadar benimsenen kapalı ekonomi anlayışı değişmiş, bu dönemle birlikte devlet tekelinde olan mülkiyet sisteminde yenilikler meydana gelmiştir. Devlet merkezli mülkiyet sistemi yerini, kolektif ve bireysel olmak üzere çeşitli mülkiyetlere bırakmıştır. 1979 yılı öncesinde kuruluşların ve fabrikaların karar alma yetkileri bulunmayıp, gerekli olan hammadde, sermaye, işgücü gibi tüm araçlar devlet tarafından tahsis edilirken; 1979 sonrasında kuruluşların yetkileri artarak daha çok söz sahibi olmuşlardır. 1980–1990 yılları arasındaki dönemde kolektif, özel ve yabancı sermayeli işletmelerin sayısı yaklaşık %10 büyüyerek toplam içinde %54,5 oranında bir paya ulaşmıştır. Önceki dönemde hükümet tahsis, planlama, bütçeleme ve pazarlama konularında merkezîyetçi bir yapı belirlemiştir. Devletin mal ve hizmet fiyatları üzerindeki kontrolünün kademeli olarak kaldırılması ise reformların bir diğer ayağını oluşturmuştur. 1993 yılında Yuan'ın devalüasyonu ile yabancı sermayenin GSYİH içindeki payı hızla büyümeye başlamıştır. 1980'li yılların başında 57 milyon A.B.D. doları olan doğrudan yabancı sermaye, 1994 yılında 34 milyar A.B.D. dolara kadar çıkmış, 2000'li yıllarda ise 84 milyar A.B.D. doları ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Chen ve Cheng, 2007, s.184).

Bu ekonomik gelişmelerden turizm de olumlu yönde etkilenmiş ve ülke turizmi son yıllarda hızlı bir gelişim ivmesi göstermiştir. Çin'de turistik alanların sayısı gittikçe artarken, altyapı hizmetleri de iyileştirilmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak, Çin'e seyahat eden yabancıların sayısı da sürekli olarak artmaktadır. Çin'in bu gelişim evresi, eyaleti olan Sincan Uygur Özerk Bölgesini de olumlu etkilemiş ve bölgenin kalkınmasını sağlamıştır.

Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Çin'in kuzey batısında bulunur. Çin topraklarının yaklaşık %17'sini oluşturan bölge, dağlık bir araziye sahiptir ve nüfusu 22 milyon civarındadır. Bölgenin doğusu ve güneyi Çin'in Gansu, Çinhay ve Tibet Özerk Bölgesi ile kuzeydoğudan güneybatıya sırası ile Moğolistan, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan, Pakistan ve Hindistan ile komşudur (Mughal, 2013, s.978-980).

Sincan Uygur Özerk Bölgesinin büyük bir bölümü dünyanın en yüksek dağları sayılan Karakorum, Tanrı Dağları, Tarbağıtay ve Altay sıra dağları ile 50.000 km²'lik Taklamakan Çölünden oluşmaktadır. Dağ eteklerinde uzanan yayla ve ormanlar yanında ırmak ve çay boylarında ekime elverişli yerler de bulunmaktadır. Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin kuzey ve doğu bölümünün suları Tarım ırmağına karışmaktadır. Bu bölüme Tarım havzası adı verilmektedir. 900.000 km²'lik yüz ölçümü ile Tarım havzası ülkenin yarısından fazla bir alanı kapsar. Tanrı Dağları ile Karanlık Dağları arasında uzanan

dünyanın en geniş çöllerinden biri olan Taklamakan Çölü Tarım havzasının içindedir. Havzanın denizden yüksekliği 280-1300 metredir ve su ihtiyacı Tarım nehri tarafından karşılanır (Chen, Liu, Tao, 2013, s.25).

Kuzeyde Cungarya havzası vardır. Tanrı Dağları ile Altay Dağları arasında kalan Cungarya havzası yaklaşık 600.000 km²'dir. Havzanın ortası kurak bir çöl olup yer yer engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Havzanın güney kısımları sulanabilen arazilerden oluştuğu için oldukça verimlidir. Ayrıca havzada geniş otlaklar ve yaylalar da bulunmaktadır. Sincan Uygur Özerk Bölgesinde çöl alanlar fazla olmakla beraber akarsular ve göller de az değildir. Büyük nehirler kuzeyden güneye sırasıyla şöyledir: İrtiş, İli, Tarım, Kaşgar, Yarkent, Yürüngkaş ve Zereşan. Göllerden en büyükleri; Kanas, Sayram, Tanrı, Buğda ve atom denemeleri sonucu kurumaya yüz tutan Lopnur gölleridir.

Sincan Uygur Özerk Bölgesinin nüfusu, 2011'deki nüfus sayımına göre 22,1 milyondur. 47 etnik gurubun 13'ü uzun yıllardan beri bu bölgede birlikte yaşamaktadırlar. Tüm nüfusun %45'ini oluşturan Uygur Türklerinin sayısı 12.345.000 dolayındadır. Uygur Türklerinden sonra en büyük etnik grup olarak 7,5 milyondan fazla Çinli bulunmaktadır. Kazak Türkleri 1,25 milyondan daha fazla nüfusuyla üçüncü sırada gelirler. Huiler 780.000'den fazla olup, yaklaşık olarak Kırgız Türkleri 170.000, Moğollar 160.000, Şibeler 40.000, Tacikler 40.000, Mançular 20.000, Özbekler 10.000, Ruslar 9.000, Daurlar 6.000, Tatarlar ise 5.000 kişi olarak belirlenmiştir. Geriye kalan 34 etnik grubun mensuplarından Dongxianlar, Salarlar, Huanglar, Tibetler, Mizoslar, Yisler, Koreliler ise dağınık şekilde yaşarlar. Bu denli farklı etnik grupların varlığı bölgeyi kültürel açıdan çekici kılmaktadır. Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin başkenti Urumçi, resmî dili Uygurca ve standart Çince'dir (Yixing ve Haibo, 2004, s.6).

1949 yılında Çin Ordusu'nun topraklarına girmesiyle birlikte sona eren Doğu Türkistan Cumhuriyeti Çin'in bir eyaleti haline gelmiştir. Çin Hükümeti tarafından 1 Ekim 1955'te eyalet statüsüne son verilip, bölgenin statüsü Sincan Uygur Özerk Bölgesi olarak belirlenmiştir. Bölgenin başkentinin "Dihua" olan eski adı da "Urumçi" olarak değiştirildi. Sincan Uygur Özerk Bölgesi hükümeti kuruluşundan itibaren Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin özerklik siyasetini uyguladı. Sincan Uygur Özerk Bölgesinde Turfan, Kumul, Aksu, Kâşgar, Hoten, İli, Çöçek ve Altay adı taşıyan sekiz "yönetim bölgesi" vardır (Au ve Henderson, 2006).

Çin tarafından açıklanan verilere göre, Sincan Uygur Özerk Bölgesi, 2012 yılının ilk yarısında %10,7 oranında ekonomik büyüme gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda, 2012 yılının ilk yarısında bölgenin GSYİH'si 260,1 milyar RMB (Çin yuanı-yaklaşık 40 milyar A.B.D. doları) olarak kaydedilmiştir. Bu rakamlar ile

Sincan Uygur Özerk Bölgesi, ülke genelindeki 31 bölge arasında 18. Sırada yer almaktadır (Jingya, 2010, s.16).

Öte yandan, 2012 yılının ilk yarısında Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin dış ticaret hacminde azalış görülmüştür. Bu dönemde, ihracat 7,29 milyar A.B.D. doları (%17,4 artış) olarak kaydedilirken, ithalat ise 2,54 milyar A.B.D. doları (%8,9 azalış) olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler çerçevesinde Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin toplam dış ticaret hacmi 9,83 milyar A.B.D. doları olmuştur. Küresel piyasalardaki krizin yanı sıra, Rusya, Kazakistan ve Belarus arasında oluşturulan ticaret birliğinin de, Sincan Uygur Özerk Bölgesi dış ticaretini etkilediği değerlendirilmektedir. 2011 yılında, Orta Asya ülkeleri Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan ile olan ticaret, toplam dış ticaretin %78'ini oluştururken, Kazakistan, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin en önemli ticaret ortağı konumundadır (The China Perspective, 2015).

Bununla birlikte, Çin yönetiminin Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin kalkınması için yaptığı çalışmalar kapsamında, 2012 yılının ilk yarısında sabit sermaye yatırımları %33,7 artış ile 191,58 milyar RMB (yaklaşık 30 milyar A.B.D. doları) seviyesine ulaşmıştır. Bölgeye yönelik iç ve dış firmaların artan ilgisi dikkate alındığında (2012 yılının ilk yarısında 637 yabancı şirket kurulmuştur-%37 artış), Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin dış ticaretinin gelişiminin ve ekonomik kalkınma sürecinin devam edeceği değerlendirilmektedir. Sincan Uygur Özerk Bölgesi, yer altı zenginlikleri bol, 122 çeşit madeni olan bir bölgedir. Bölgedeki doğal gaz ve petrol rezervi de oldukça fazladır (Changrong, 2000).

2011 yılında Türkiye ile Sincan Uygur Özerk Bölgesi arasındaki ticaret hacmi resmi rakamlara göre (Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı ve Gümrükler Genel İdaresi) 24 milyon A.B.D. doları olarak gerçekleşirken; Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin Türkiye'ye ihracatı 11,6 milyon A.B.D. doları, Türkiye'den ithalatı ise 12,4 milyon A.B.D. doları olarak kaydedilmiştir. Bununla birlikte, Türkiye ile Sincan Uygur Özerk Bölgesi arasındaki ticaret hacminin (bavul ticareti vb. nedenlerden dolayı) çok daha fazla olduğu bilinmektedir. Urumçi ve Kaşgar başta olmak üzere; gıda, ev tekstili, hazır giyim, ayakkabı ve mücevherat vb. sektörlerde Türkiye menşeli ürünler piyasada bulunmaktadır (Pekin Ticaret Müşavirliği, 2012).

2. Sincan Uygur Özerk Bölgesi Turizmi

Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizm kaynaklarının zenginliği ve çeşitliliği açısından Çin'in önde gelen bölgelerinden birisidir. Turizm kaynakları açısından Bölge, Çin'in genel kaynakları içinde önemli bir paya sahiptir. Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin belli başlı turizm kaynakları şunlardır (Little ve Shawn, 2000, s.148);

- 1) Özgün kültürel alanlar ve turizm merkezleri.
- 2) Suya dayalı turizm kaynakları: Suyolları ve su manzaralı turizm bölgeleri: Uygur Özerk Bölgesi'nde çok sayıda buzul, birçok göl ve nehir vardır.
- 3) Çeşitli canlı türlerine dayalı turizm kaynakları: Yemyeşil ormanlar ve bakımlı bahçeler. Bölgede 1. derece koruma altında tutulan hayvan türlerinden 20 çeşit, 2. derece koruma altında tutulan hayvan türlerinden 43 çeşit ve 3. derece koruma altında bulundurulan hayvan türlerinden 27 çeşit mevcut olup, bu 90 çeşit hayvan türünün tamamı Uygur Özerk Bölgesi tarafından korunur.
- 4) Tarihi Kültür kalıntıları ve tarihi yapılar: Jawei şehri, Kroran şehri, Niya şehir harabeleri, Miren şehir harabeleri gibi tarihi eserler önemli ziyaret yerleri haline gelmiştir.

Bunlardan başka Bin Evler ve Minareler, bölgenin güney kısmındaki doğal birer folklor müzesi durumunda olan çarşı ve pazarlar, muhteşem binalar, kuyular ve diğer tarihi yapıtlar bu bölgenin önemli tarihi turistik kaynakları arasındadır. Geleneksel turistik ticaret ürünleri; değerli taşlar, halılar, ipekli kumaşları, milli atlas elbiseler, başa giyilen Doppa adındaki takkeler ve çeşitli el sanatı ürünleri ile bölgeye ait tarımsal ürünler de turistleri bölgeye çekmektedir. Milli örf ve adetler ile yaşam tarzlarını izlemeyi amaçlayan turistler de bölgeyi tercih etmektedir. Özellikle Kaşgar, Hoten, Turfan ve Kuçar gibi şehirlerdeki Uygur Türklerinin yaşam tarzlarını merak eden turistler buraları sıklıkla ziyaret etmektedir (Eberhard, 1986, s.236).

Sincan Uygur Özerk Bölgesinin turizm çekim alanlarını 4'e ayırmak suretiyle incelemek mümkündür:

- 1) *Urumçi Turizm Bölgesi*: Bu bölge Turfan şehri ve Sancı Oblastını içine alır.
- 2) *Kuzey Turizm Bölgesi*: Bu bölge, İli, Altay, Çöçek, Küytün, Börtala, Şihenze, Kramay gibi şehirleri içine alır.
- 3) *Güney Turizm Bölgesi*: Bu bölge, Bayıngulin Moğul Otonom Bölgesi, Aksu İli, Kızılsu Kırgız Otonom Oblastı, Kaşgar İli, Hotan İli gibi yöreleri içine alır.
- 4) *Doğu Turizm Bölgesi*: Bu bölge Kumul İline bağlı iki ilçe ve bir şehri içine alır.

Uygur Bölgesindeki gerçekleştirilebilecek turizm etkinlikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 1) İpek yolu gezileri,
- 2) Kumsal alan gezileri,
- 3) Tarihi şehir kalıntıları gezileri
- 4) Milli gelenek gezileri,

- 5) Yayla gezileri,
- 6) Tehlikeli tepe ve yükseltilere tırmanma gezileri, dağcılık,
- 7) Orman alanları gezileri,
- 8) Göl gezileri,
- 9) Yaban hayvanları görme amaçlı geziler,
- 10) Motosiklet gezileri,
- 11) Bisiklet gezileri,
- 12) Araba kullanarak yapılan yol kenarlarındaki bölgeleri görmeye yönelik geziler,
- 13) İpek Yolu üzerinde düzenlenen etkinlik turizmüne dayalı geziler:
  - Turfan Üzüm Festival arifesindeki gezi: Bu bayram, her sene 20-30 Ağustos günleri arasında Turfan'da kutlanır.
  - Börtala "Nadam Yayla Bayramı". Bu bayram, her sene 16-20 Temmuz tarihleri arasında Börtala'da düzenlenir. Başta Kazak Türkleri olmak üzere çeşitli halkların birlikte kutladıkları bir bayramdır.
- 14) Nehir gezileri: Bölgede 460 dolayında irili ufaklı nehir bulunmaktadır.
- 15) Avcılık,
- 16) Kayak turizmüne yönelik geziler. Bu gezi türü ile kış manzaralı dağlar ve çam ağaçlarını turistlerle buluşturmak hedeflenmektedir,
- 17) Ekolojik çevre koruma gezileri,
- 18) Bilimsel araştırma amaçlı geziler,
- 19) Müslümanların yaşam tarzlarını, örf adet ve geleneklerini görmeye, incelemeye yönelik geziler.

Günümüzde bölgede turistlerin ziyaretlerine açılan şehir ve ilçe sayısı 58 olup, bu yöreler, Urumçi şehri, Turfan şehri, Piçan ilçesi, Toksun ilçesi, Kumul şehri vs. gibi yerleşim birimleridir. Günümüzde bölgedeki 15 sınır kapısı turistlere açık bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri Urumçi Havaalanı, Çin-Pakistan sınır kapısı, Çin-Kırgızistan sınır kapısı, Çin-Kazakistan sınır kapısı, Alato sınır kapısı, Bakto sınır kapısı, Jiminey sınır kapısıdır (Raj, Razaq, Morphet, 2007, s.108).

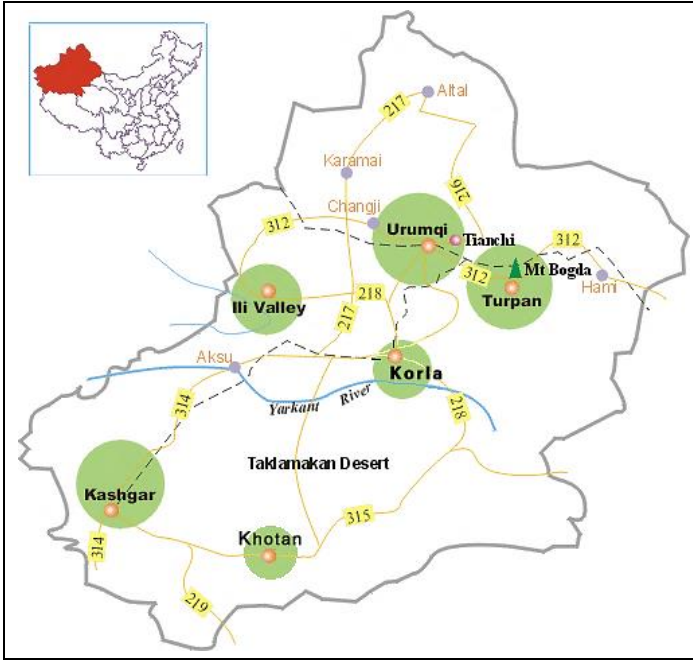
3. Sincan Uygur Özerk Bölgesindeki Önemli Turizm Merkezleri

Sincan Uygur Özerk Bölgesinde hayata geçirilen "beş bölge-üç yol" projesi kapsamında turizm açısından önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Proje kapsamında; **(i)** Kanas Gölü, **(ii)** Buğda Gölü ve çevresi, **(iii)** çok sayıda tarihsel kalıntılara sahip olan Turfan ve çevresi, **(iv)** geleneksel yaşamın gözlemlenebildiği Kaşgar ve **(v)** İli vadisi olmak üzere *beş bölge* turizm merkezi olarak belirlenmiştir. Projede adı geçen *üç yol* ise **(i)** Turfan'dan Kaşgar'a kadar uzanan 1.500 km'lik otoyol, **(ii)** Urumçi'den başlayıp Küytün, Narat, Bayınbulak, Altun kumluk sahili güzergâhından tekrar Urumçi'ye ulaşılan otoyol ve **(iii)**

Urumçi'den Kanas Gölüne uzanan 800 km'lik otoyoldan oluşmaktadır. Bu otoyollara bağlı küçük yollarla sözü edilen turistik merkezlerin çevresine ulaşılabilir. Turizm için önemli bir altyapı unsuru olan ulaşım sistemleri turizm bölgeleri ile entegre edilerek, bu bölgelerde turistik etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi mümkün hale gelmiştir (Çavdaroğlu, 1984, s.34).

Beş bölge-uç yol projesinde önemli bir yer tutan Urumçi, Sincan Uygur Özerk Bölgesinin en kalabalık şehirlerinden biri olmasının yanı sıra 4.000 senelik bir geçmişe sahiptir. Sahip olduğu tarihsel geçmişin yansıması olan zengin kültürel miras birçok yapı ve mimari eserde kendisini göstermektedir. Özellikle ölüleri mumyalama geleneğine dair kalıntılar, anıt mezarlar, eski dönemlerden kalan yazıtaşlar gibi tarihsel eserlere ev sahipliği yapan Urumçi, aynı zamanda teknoloji ve bilim alanlarında gelişmiş bir şehir olma özelliğine sahiptir. Bünyesinde yer alan zenginliklerle Urumçi; hem kültür turizmi hem de iş turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir ve son yıllarda yapılan tanıtım çalışmaları sayesinde turizm açısından önemli gelişmeler göstermektedir.

Şekil 1. Sincan Uygur Özerk Bölgesi Turistik Haritası

Kaynak: www.chinatourmap.com

Urumçi geçmişteki İpek Yolu'nun izlerini taşımakta ve bu özelliğiyle de turizm açısından önem arz etmektedir. Bölge tarihin hemen hemen her döneminde önemli bir ticaret merkezi olmuştur. Geçmişte ve günümüzde ticaret merkezi olması nedeniyle sahip olduğu mimari eserler bölgenin çekicilikleri arasındadır. Turfan Bölgesi, "ateş ülkesi" ve "rüzgar deposu" terimleriyle anılmaktadır. Bu bölgede ayrıca var olan üzüm sarmaşıklı yollar ve sulama kanalları bölgeye ayrı bir güzellik katmaktadır.

Hotan şehri, bin yıllık Buda Mağaralarını, ünlü Doğu Türkistan halılarını, Yeşim taşını ve ipek işlemeciliğini geçmişten günümüze kadar korumuş ve yaşatabilmiştir. Taklamakan Çölü'nün en batı ucunda, İpek Yolunun Kaşgar'a ulaştığı noktada bulunan Yarkent hem görsel açıdan hem de ulaşım açısından önem arz etmektedir. Dünya'da asfaltla kaplı en yüksek rakımlı karayolu olan Karakurum otoyoluna ev sahipliği yapan Karakurum şehri, Pamir Dağları'nı ve Karakuli Gölü'nü de içinde barındırır.

Kaşgar, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin en önemli şehirlerinden birisidir. Kaşgarlı Mahmut ve Yusuf Has Hacib gibi önemli edebiyatçılar bu şehirde yaşamlarını sürdürmüş ve eserlerini vermişlerdir. Bilindiği üzere, Türk dili ve tarihi açısından önemli isimler olan Kaşgarlı Mahmut "Divan-ı Lügat-it Türk" ve Yusuf Has Hacib "Kutadgu Bilig" adlı eşsiz eserlerin sahipleridirler. Bu açıdan Kaşgar'ın Türk kültür tarihi açısından özel öneme sahip bir şehir olduğu söylenebilir. Kaşgar ayrıca yine İpek Yolu'nun önemli bir noktasında olması ve çekici doğasıyla turistlerin ilgisini çekebilecek özelliklere sahiptir.

Sincan Uygur Özerk Bölgesindeki turizm gelişiminin odak noktasının tarihi şehirlerden, Asya'dan Avrupa'ya uzanan ve uzunca bir süre önemli bir ticaret güzergâhı olan "İpek Yolu" ve bu yolun etrafında kurulan ticaret merkezlerinden oluştuğunu söylemek mümkündür. İpek yolu ve çevresinin tarihin çok eski dönemlerinden beri bir ticaret güzergâhı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Tarihsel Çin devlet kayıtlarının yanısıra bu bölge devlet öncesi dönemlerde de Çinliler tarafından "Batı Yurt" olarak adlandırılmıştır. "Batı Yurt" üzerinden yürütülen devletlerarası ticaretin dışında, yerel halk arasında gerçekleşen ticaret hareketlerinin yoğun olduğu kaydedilmektedir (Han, 2010, s.251).

Sincan Uygur Özerk Bölgesinin turizmi geçmişte "İpek Yolu'nun" kavşağı konumunda olma özelliği sayesinde ilerleme kaydetmişken, 20. yüzyılın ikinci yarısından, özellikle 1980'li yıllardan itibaren modernizasyon projeleri ve batı bölgelerini geniş çaplı olarak kalkındırma projesi çerçevesinde ivme kazanmıştır. Çin 21. yüzyılda geniş ölçüde batıdaki bölgeleri kalkındırma projesini yürürlüğe koymuştur. Bu proje sayesinde başta Sincan olmak üzere bütün otonom bölge ve eyaletler, ekonomik açıdan kalkınma hamlelerine başlamışlardır. Sermaye, teknoloji, insan kaynakları, iş gücü, vb. konulardaki

eksiklikler, merkezi hükümetin desteğiyle giderilmektedir. Bu durum Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizmini de önemli derecede etkilemiştir (Han, 2010, s.251).

Sincan Uygur Özerk Bölgesi, deniz ve okyanuslardan uzak, dört tarafı yüksek dağlarla çevrili bir bölgedir. Sınırları içinde buzullar ve karlarla kapalı çok sayıda muazzam yükseklikte doruk vardır. Uçsuz bucaksız kumluklar, geniş otlaklar ve derin vadiler bölgenin turizm açısından önemli coğrafi çekiciliklerini oluşturmaktadır. Trim ve Congar Vadilerine serpiştirilmiş bahçeler doğal güzellikler için verilebilecek kayda değer örneklerdir. Bölgede deniz seviyesinden 7.000 metreden daha yüksek 10 tepe bulunmaktadır. Örneğin; Çogir tepesinin yüksekliği 8.611 metredir. Bu bölgenin kuzeyinde Congar, güneyinde Tarım Vadisi yer alır. Doğusunda ise Turfan Vadisi bulunmaktadır.

Sincan Uygur Özerk Bölgesinde 570 adet nehir ve çay, 270 adet su kaynağı olup; İrtiş, İli, Tikes, Kaydu, Könci, Aksu, Zarpaşan, Karakaş, Yorongaş, Çerçen ve Tarım bölgenin en ünlü nehirleridir. Sayram, Kanas, Bağraş gölleri de önemli turizm çekicilikleri arasındadır. Turfan Vadisinde bulunan Aydın Göl, deniz seviyesinden 154 metre alçaktadır ve bu özelliğiyle Çin'deki en alçak nokta olma özelliğine sahiptir. Sözü edilen doğal güzellikler önemli bir turizm potansiyeli oluşturmaktadır.

4. Sincan Uygur Özerk Bölgesi Turizminin Gelişim Süreci

1990 yılında Çin Halk Cumhuriyeti başkanı Deng Xiao Ping'in "Batıyı Geliştirme" siyaseti doğrultusunda Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizme tamamen açılmıştır (Little ve Shawn, 2000, s.149). Böylelikle turizm alanındaki gelişim hızlanmıştır. 1990-2010 yılları arasında Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ne yönelik turizm hareketleri, ağırlıklı olarak Çin'in iç bölgelerinden (Pekin, Şangay, Henan, Guangdong, vb. gibi) gelen yerli turistler ile sınırdaş ülkelerden (Pakistan, Tacikistan, Hindistan, Özbekistan, vb. gibi) gelen az sayıdaki yabancı turistlerden oluşmaktadır. Ayrıca Avrupa ülkelerinden kayda değer sayıda turist Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ni ziyaret etmektedir. Turist sayılarındaki artış turizm işletmelerinin sayılarının artmasına, turizm gelirlerinin yükselmesine ve devletin turizm sektörüne yönelik yatırım tutarlarının büyümesine yol açmıştır. 2010 yılından itibaren Çin hükümeti Sincan Turizmi için her yıl 20 milyon RMB (yaklaşık 3 milyon A.B.D. doları) yatırım yapma kararı almıştır (China National Tourism Administration, 2015).

2010 yılı istatistik verilerine göre Sincan Uygur Özerk Bölgesinde 444 seyahat acentesi ve 30 tanesi beş yıldızlı olmak üzere toplam 433 adet yıldızlı otel bulunmaktadır. Ayrıca 200 adet A derecesinde turistik merkez oluşturulmuştur. Çin Ulusal Turizm Yönetimi sınıflandırma sistemi kapsamında turistik merkezler; güvenlik, temizlik ve ulaşım kriterlerinin niteliğine göre en

düşük derece 1A ve en yüksek derece 5A olmak üzere beş sınıfa ayrılmaktadır (en.wikipedia.org). Sincan Uygur Özerk Bölgesindeki turistik merkezlerin 30 tanesi 4A ve 10 tanesi de 5A derecesindedir. 2010 yılında Çin'in Dünya Turizm Örgütü'ne üye olması Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizmi açısından önemli bir gelişme fırsatı sağlamıştır. 2012 yılında özellikle kış turizmindeki artışa bağlı olarak turist sayısında kayda değer bir artış yaşanmıştır. 2013 yılı istatistik verilerine göre ocak ve temmuz ayları arasında Sincan Uygur Özerk Bölgesindeki turist sayısı 21 milyon 626 bin kişi Çin'den ve 624 bin kişi yabancı ülkelerden olmak üzere toplam 22 milyon 250 bin kişiye ulaşmıştır. Bu dönemde turizmden elde edilen gelir 23 milyar 864 milyon RMB (yaklaşık 3,7 milyar A.B.D. doları) dolaylarında gerçekleşmiştir (China National Tourism Administration, 2015).

5. Sincan Uygur Özerk Bölgesi Turizm Kalkınma Planı

Turizm alanında yaşanan gelişmeler doğrultusunda Çin bölge turizm kalkınma planını gündeme almıştır (Phan, 2011,s.14). Çalışmada sunulan bilgiler geniş kapsamlı turizm kalkınma planının bir özeti niteliğindedir. Plan doğrultusunda öncelikle turizm tanıtım ağı oluşturmak ve kurulan bu ağın işlerliğini sağlayabilmek için kaliteli tesisler inşa etmek hedefi öne çıkmıştır. Bu hedef doğrultusunda öne çıkan unsurlar; turistik oteller inşa etmek, el sanatları ürünlerini geliştirmek, geleneksel ürünler üreten tesislerin sayısını artırmak, satışları artırabilmek ve seri üretime geçebilmek için Ar-Ge çalışmaları gerçekleştirmektir.

Turizm ürünlerini geliştirme hususunda yapılan çalışmaların uygulama alanı olarak Urumçi ve Hotan şehirleri seçilerek buralarda halk sanatları, el sanatları, özel ürünler, etnik ürünler gibi hediyelik eşyaların üretimini sağlamak üzere "Sincan hediyesi serisi" konsepti oluşturulmuştur. Bu konsept kapsamında üretimin ulusal alanda gelişimi ve bunların turizm ürünleri olarak tanıtılmasına odaklanılmıştır.

5A derecesinde turistik merkezlerde 3 ve 4 yıldızlı turistik otel ve tesisler inşa edilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda yer alan uygulama alanları Urumçi, Kaşgar, Gulca, Tanrı Dağı, Buğda Gölü ve Üzüm Vadisi'dir. Ayrıca bu yerlerde turizmi ve kültürel ürünleri destekleyici sanayinin teşvik edilmesine önem verilmektedir. Pazar odaklı bir anlayışla ve devlet teşvikleriyle (devlet fonları, yer tahsisleri, vb. gibi) bütünleşik bir kalkınma planı yardımıyla turizmde hizmet kalitesinin sağlanabileceği ve sürdürülebileceği düşünülmektedir (Phan, 2011 s.16).

Turizm merkezlerinde sunulacak sanatsal etkinliklerin nasıl teşvik edileceği de göz önünde bulundurulmuş hususlardandır. Bu kapsamda önemli turizm şehirlerinde yaşayan yerel halkın sanatsal etkinliklere katılımı sağlanmaya çalışılmaktadır. Örneğin el sanatları konusunda yetenekli insanların

çalışabilecekleri atölyelerin oluşturulması planlanmakta, yetenekli kişilerin kültürel etkinliklere ve folklor gruplarına yönlendirilmesine çalışılmaktadır. Böylece bölgenin sahip olduğu sanatsal etkinlikler ile bölgenin sosyal dokusunun doğal bir şekilde yansıtılmasının mümkün olacağı düşünülmektedir.

Turizm ve kültür etkinliklerinde sahne sanatlarının nasıl bir rol oynayacağı bölge için yürütülen kalkınma planlarında yer alan hususlardan bir diğeridir. Bu kapsamda görsel sanatlar ile bölgenin yöresel ve kültürel özelliklerinin ne denli etkileyici bir şekilde yansıtılabileceğine odaklanılmıştır. Ayrıca bu görsel sunumlar için nelere ihtiyaç vardır, ne gibi materyaller eksiktir, yeni fikirler nelerdir gibi soruların cevaplanmasına çalışılmaktadır. Bu hususta, turizm sektöründeki paydaşlarla ortak bir platformda beyin fırtınası yaparak, bölgenin kalkınması için bu tema çerçevesinde neler yapılabileceğine yönelik faaliyetler yürütülmektedir.

Turizmde mevsimsellik olgusuna yönelik olarak ise kış turizm sezonunu uzatabilmek amacıyla çağdaş yöntemlerden yararlanarak çeşitli etkinlikler düzenlenmesi planlanmaktadır. Bu plan “off-season” olarak kavramsallaştırılmakta ve “Sincan Aşk ve Sevgi Turu” adı altında turistik alanların düzenlenmesini içermektedir. Bu kapsamda markalaşma çalışmaları yürütülmektedir (Phan, 2011, s.18). Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin sahip olduğu turizm kaynakları bakımından planların hayata geçirilmesine uygun bir yer olduğu değerlendirilmektedir. Bu yüzden bölgede turizm gelişimi açısından gerçekçi hedeflerin belirlenmesi ve bu hedefleri gerçekleştirmek amacıyla modern tesislerin kurulmasının zorunlu olduğu düşünülmektedir.

İpek Yolu turizm etkinlikleri, turizm ürünlerini çeşitlendirmek ve bu yol üzerindeki tesisleri, şehirleri geliştirmek amacına odaklanmıştır. İpek yolu tarihsel geçmişi ile bölge, kıta ve dünya ticaretine damga vurmuş bir güzergâhtır. Bu bölgede birçok şehir ve tesis vardır. Bu tesisleri ve şehirleri yeniden yapılandırmak için gerekli teşviklerin yapılması makro turizm etkinliklerine imkân sağlayabilecektir. İpek Yolu üzerinde bulunan sanayi tesisleri, tarım faaliyetleri, ticaret işlemleri ve orman ürünleri gibi diğer etkinliklerle turizm etkinliklerinin bütünleştirilmesi bölgenin birçok alanda gelişmesini sağlamak bakımından önem taşımaktadır (Jingya, 2010 s.47).

Kırsal turizm geliştirmek amacıyla “Tarımsal Bütünleşme” eylem planı oluşturulmuştur. Eylem planının odak noktası 3.000 adet çiftlik evini bölgenin geleneksel dokusunu koruyarak turizme açmaktır. Bu projenin zamanla tarım yapılan köylere de yayılarak büyümesi amaçlanmaktadır. Bu sayede tarım alanları ve bahçeler geliştirilebilecek, yerleşim yerleri de çekici hale getirilebilecektir. Ormancılık ve orman ürünleri konusunda yapılacak olan teşvikler yoluyla ulusal orman parklarının oluşturulması sağlanabilecek ve doğal ortamda macera tutkunlarına uygun yerler tesis edilebilecektir. Plan ormanların

ve doğal ortamın zarar görmemesine, korunmasına ve kalıcı olmasına yönelik hedefler içermektedir.

Sınırlarda bulunan gümrük denetimlerini alışveriş amaçlı turizm hareketlerine elverişli hale getirmeye yönelik düzenlemeler de Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizmi açısından önem taşımaktadır. Bu hususta ulaşılmak istenen hedef, Urumçi ve Kaşgar'ı alışveriş ve iş turizm üssü yaparak Orta Asya'da önemli bir ticari merkez konumuna taşımaktır.

Ulaştırma kapsamında sivil havacılığın geliştirilmesi ve turizm ulaştırmasında havayolunun payının artırılması planlanmaktadır. Havayolu ulaşımı ile birlikte demiryolu ve karayolu ulaşımı konularındaki gelişmelerin sürekli takip edilmesine ve daha modern ulaşım sistemlerinin teşvik edilmesine yönelik çabalar sürdürülmektedir. Bu kapsamda ulusal ve uluslararası tren seferlerinin, ülkeler arası uçuşların, turizm araç kiralama işletmelerinin ve uzun yol otobüs şirketlerinin sayılarının ve niteliklerinin artırılması planlanmaktadır.

Bölgenin sahip olduğu coğrafi koşullardan yararlanarak doğa sporları, doğa yürüyüşleri, paten, kayak, bisiklet, kampçılık, açık hava spor etkinlikleri, dağcılık, çöl turları, vb. gibi turistik faaliyetleri arttırmak ve böylece turizm gelirlerini yükseltmek amaçlanmaktadır. Alternatif turistik ürünler kapsamında kaplıca ve termal kaynakların modernize edilmesi ve yeni tesisler inşa edilmesi üzerinde çalışılan diğer alanlardır.

Çağın gereklerine uygun olarak daha fazla gelir elde edebilmek amacıyla, turizmde e-ticaret uygulamalarına yönelik düzenlemeler planlanmaktadır. Turistlerin kullandığı online seyahat hizmetlerinin altyapısını geliştirerek turizm gelirlerinin artırılması hedeflenmektedir.

Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizm gelişimi açısından sağlık turizmine önem verilmektedir. Urumçi'de bulunan sağlık tesislerinin geliştirilmesi, modernize edilmesi ve pazarlanması konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Sağlık turizminden bölge genelinde 200 milyon RMB (yaklaşık 30 milyon A.B.D. doları) bir kazanç sağlanması hedeflenmektedir (Phan, 2011 s.16).

Bu aşamalar kısaca özetlendiğinde, bölge yatırımları ve bölgenin kalkınması için yapılması gereken birçok uygulama mevcuttur ve bazıları gerçekten hayati olarak görülmektedir. Her şehir için farklı ihtiyaçlar mevcuttur. Çünkü şehirlerin coğrafi, beşeri ve kültürel özellikleri farklılık göstermektedir. Bu kalkınma projesi kapsamındaki şehirler, köyler ve diğer alanlarda gerçekleştirilmek istenen hedefler açık bir plan haline getirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Doğal olarak bu tür büyük projelerin gerektirdiği finansal kaynakların sağlanması için özel sektör fonları ve devletin teşvikleri büyük önem arz etmektedir.

Turizm gelişimi için planların gerçekleştirilmesi yoluyla Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ne gelecek yabancı turist sayısının artması sağlanabilecektir. Aynı zamanda Çin genelindeki bölge ve şehirlerden kaynaklanan iç turizm hareketleri Sincan Uygur Özerk Bölgesini turizmde daha ileri noktalara taşıyabilecektir. Turizme dayalı bir kalkınma hamlesi kaliteyi iyileştirmek yoluyla rekabet edebilmeye bağlıdır. Bu nedenle hizmet kalitesini artırmaya yönelik faaliyetler, bölge turizmi için yeni bir aşama olacaktır.

Çin'deki bütün eyaletler, otonom bölgeler ve merkeze bağlı büyük şehirler 2020 yılına kadar olan turizm geliştirme hedeflerini belirlemiştir. Doğal güzellikleri ve zenginlikleri, tarihi İpek Yolu'nun kültür mirasıyla Sincan Uygur Özerk Bölgesi turizm gelişimi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu bölgede henüz ortaya çıkmamış birçok turizm zenginliği bulunmaktadır. Sincan Uygur Özerk Bölgesi Halk Hükümeti nezdinde yürütülen araştırmalar doğrultusunda, 2020 yılına kadar olan süreçte turizm gelişim planları ortaya konulmuştur. Sözü edilen planın hedefleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Wong, 2010, s.17).

Tablo 1. Sincan Uygur Özerk Bölgesinin 2020 Turizm Hedefleri

	2016 yılı	2018 yılı	2020 yılı
Yabancı turist sayısı	600.000	770.000	1.000.000
Dış turizm gelirleri	250 milyon \$	400 milyon \$	650 milyon \$
Yerli turist sayısı	21 milyon	29 milyon	37 milyon
İç turizm gelirleri	24 milyar RMB (yakl. 3,7 Milyar \$)	40 milyar RMB (yakl. 6,1 Milyar \$)	60 milyar RMB (yakl. 9,2 Milyar \$)

Kaynak: Wong, 2010, s.17.

Sonuç ve Değerlendirme

21. yüzyılın başat ekonomik güçlerinden biri haline gelen ve bu konumunu gelecek yıllarda da koruyacağı öngörülen Çin turizm açısından da önemli atılımlarda bulunmaktadır. Bu kapsamda Çin'in otonom bir bölümü olan Sincan Uygur Özerk Bölgesi de dünya turizm pazarından pay alma çabası içindedir. Sahip olduğu doğal, tarihsel ve kültürel kaynaklardan yararlanarak turizm alanında gelişme yolunda olan Sincan Uygur Özerk Bölgesinde bir dizi proje ve plan hayata geçirilmektedir. Çeşitli şehirlerin turizm çekiciliklerinin belirlenmesi suretiyle yöreye özgü turizm gelişimi sağlamak üzere hayata geçirilen projeler bulunmaktadır ve gelecek yıllar için planlamalar yapılmaktadır. Turizmin kalkınma açısından bölge ekonomisine olumlu katkılar sağlayacağı ve

bölgeler arası dengesizliğin giderilmesinde önemli bir rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Kalkınma çabalarında önemli olan hususların başında iyi bir planlama çalışması gelmektedir. Planlama ve raporlama sayesinde sürece başlamadan önce geçmiş deneyimlerden, deneyimli kişilerden, mevcut turizm etkinliklerini sağlayan işletmelerden, turizm etkinliklerine katılanlardan önemli veriler elde edilebilir. Bu veriler kullanılarak, ekonomik imkanların ve eldeki kaynakların yardımıyla, uygulama aşamasına geçilmesi daha doğru bir yol olacaktır. Uygulamalar sonunda ise gerçekçi değerlendirmeler yaparak eksiklikleri belirlemek ve bunları gidermek mümkün olabilecektir.

Bu çalışmada Sincan Uygur Özerk Bölgesinin kalkınma planının özellikleri incelenmiştir ve getirileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sincan Uygur Özerk Bölgesinin ekonomik olarak kalkınmasında tek etkili sektör olmasa da yatırım yapıldığı takdirde turizmin kalkınmanın öncü sektörlerinden birisi olabileceği sonucuna varılmıştır. Bu kalkınma çabasında bölgenin ana değerlerinin ve diğer özelliklerinin en nitelikli biçimde sunulmasının önemli olduğu ortaya konulmuştur.

Dünya örneklerinden yararlanarak hayata geçirilen uygulamaların her aşamasında uzman kadrolardan, bölgeye yurt dışından ya da yurt içinden gelen turistlerden ve bu süreçte görev yapan turizm işletmecilerinden anketler ya da görüşmeler yoluyla elde edilen veriler kullanılmak suretiyle saptanan eksiklikler giderilmelidir. Böylece bölge kalkınmasında turizmin yararı artırılabilir. Bu aşamada yapılacak olan ekonomik girişimlerde özel ve kamu fonlarının kullanımı yoluyla, uygulamaların daha kısa zamanda olumlu sonuçlar vereceği söylenebilir. Bölgede açılacak olan ya da hâlihazırda faaliyetini sürdüren turizm işletmelerine gerekli ekonomik katkıların yapılması, vergi muafiyeti ya da indirim gibi uygulamaların gerçekleştirilmesi, işletmelere yeni yerlerin tahsis edilmesi ya da var olan yerlerin daha kullanışlı hale gelebilmesi açısından gerekli yardımların yapılması turizm gelişimi açısından önem taşıyan hususlar olarak öne çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

AU, Chun-Chung, and J.V. Henderson (2006), "Are Chinese Cities Too Small?" Review of Economic Studies, 73(3), 549-576.

CHANGRONG, Ling (2000), "Holiday Tourism", China Tourism News (December 22).

CHEN, Jean ve Peng Cheng (2007), "Corporate Governance and the Harmonisation of Chinese Accounting Practises with IFRS Practises", *Corporate Governance*, 15(2), 284-293.

CHEN, Mingxing, Weidong Liu, Xiaoli Tao (2013), "Evolution and assessment on China's urbanization 1960–2010: Under-urbanization or over-urbanization", in *Habitat International*, 38, 25-33.

ÇAVDAROĞLU, A. (1984), "Uygur-Çin İktisadi Münasebetleri", *İ.Ü.E.F Tarih Dergisi*.

EBERHARD, Wolfram (1986), *A Dictioanry od Chinese Symbols: Hidden Symbols in Chinese Life and Thought*, Routledge, London.

HAN, Enze (2010), "Boundaries, Discrimination, and Interethnic Conflict in Xinjiang, China", *International Journal of Conflict and Violence*, 4(2), 244 – 256.

JINGYA, Zhang (2010), "China Unveils 12th Five-Year Plan", *CNTV*.

LITTLE, Stephen and Shawn, Eichman (2000), *Taoism and the Arts of China*, University of California Press. Berkeley.

MUGHAL, Muhammad Aurang Zeb. 2013. "Pamir Alpine Desert and Tundra" Robert Warren Howarth (ed.), *Biomes & Ecosystems*.

PHAN, Gang (2011), "China's Wen Delivers Key Targets of its Development", *International Business Times*.

RAJ, Razaq and Nigel D. Morpeth (2007), *Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management: An International Perspective*. CABI.

RICHARDS, G. (2007), *Cultural Tourism: Global and Local Perspectives*, The Haworth Press, Binghamton.

WILKINSON, Endymion (2000). *Chinese History: A Manual*. Harvard University Press, Cambridge.

WONG, Amy (2010), "China to Further Strengthen HK's role in 12th Five-Year Plan", *International Business Times*.

YIXING, Zhou ve Yu Haibo (2004), "Restructure of China's Urban Population", *City Planning Review*.

Elektronik Kaynaklar

<http://akademiye.org/tr/?p=156>

<http://akademiye.org/tr/?p=291>

<http://thechinaperspective.com/topics/province/xinjiang-province/>

<http://travel.china.com/cm>

<http://www.chinatourmap.com/maps/images/xinjiang.gif>

<http://www.travel.eastday.com>

http://www.gov.cn/test/2005-08/11/content_27116.htm

<http://www.heritage.org/Index/Country/China>,

https://en.wikipedia.org/wiki/Tourist_attraction_rating_categories_of_China

Pekin Ticaret Müşavirliği (2012), <http://destektakip.ekonomi.gov.tr/haber-goster.cfm?haberkodu=1200933>, 12.10.2015.